

ՀՏԴ 82.(09)

Գրականություն

**ՎԱՐԴԱՆ ՀԱԿՈԲՅԱՆԻ «ԿԵՆԴԱՆԻ ՊԱՏ» ՀԵՐՈՍԱՊԱՏՈՒՄԸ ԵՎ
ՆՐԱ ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ-ՓԻԼԻՍՈՓԱՅԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՐԱՑՈՒՄՆԵՐԸ
Ամայա ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ**

Բանալի բառեր: Հերոսապատում, ժանրային և ոճական առանձնահատկություններ, քնարաէպիկական պոեմ, հայրենասիրական պոեզիա, ազգային ոգի, խոսքի դինամիկա, սյուժե, իրական դեպքեր, պատկերավորման-արտահայտչական միջոցներ, մակդիր, համեմատություն, փոխաբերություն, հեզնանք, հարակրկնություն, ժողովրդախոսակցական բառեր, ոճական հնարաններ, մետաֆորի գեղագիտություն:

Ключевые слова: эпопея, жанровые и стилистические особенности, лиро-эпическая поэма, патриотическая поэзия, национальный дух, динамика речи, сюжет, реальные события, образно-выразительные средства, притча, сравнение, метафора, ирония, анархия, разговорные слова, стилистические приемы и метафорическая эстетика.

Keywords: epos, genre and stylistic features, lyric-epic poem, patriotic poetry, national spirit, dynamics of the speech, plot, real events, figurative means of expression, parable, comparison, metaphor, irony, anarchy, colloquial words, stylistic receptions and metaphorical esthetics.

**ПОЭМА ВАРДАНА АКОПЯНА "ЖИВАЯ СТЕНА" И ЕГО ХУДОЖЕСТВЕННО-
ФИЛОСОФСКОЕ ОБОБЩЕНИЕ
А. ГРИГОРЯН**

В этой статье проанализирована поэма "Живая стена", написанная в последнее время поэтом Варданом Акопяном. Поэма была написана под новыми впечатлениями четырехдневной войны. В жанровом плане – это новшество в поэзии Вардана Акопяна. В основе поэмы лежит непобедимость национального духа, которая направила наших сыновей на беспрецедентные героические поступки.

Писатель создал художественную, выдающуюся работу, соединенную глубоким наблюдением, острым сарказмом и выразительными способами, в которой представлены: сегодняшняя национальная, политическая, военная ситуации.

**VARTAN HAKOBYAN'S «KHENDANI PAT» POEM AND ITS ARTISTIC-PHILOSOPHICAL REVIEW
A. GRIGORYAN**

The article analyses the poem «Khendani pat» written by poet Vardan Hakobyan. The poem was written under the immediate influence of 4 days war in April. It is novelty in Vardan Hakobyan's poetry. The poem reflects the national unconquerable spirit, which leads our sons to bravery and heroic deeds.

With a deep and sarcastic observation and a number of stylistic means the author created a remarkable poem which reflects the national, political and military situation of our days.

Սույն հոդվածում քննության ենթ առել բանաստեղծ Վարդան Հակոբյանի վերջերս գրած «Կենդանի պատ» պոեմը: Պոեմը գրվել է ապրիլյան քառօրյա պատերազմի անմիջական ու թարմ տպավորությունների տակ: Այն ժանրային ձևի առումով նորույթ է Վ. Հակոբյանի պոեզիայում: Ազգային ոգու անպարտելիությունն է ընկած պոեմի հիմքում, որը մեր քաջ հայորդիներին մղել է աննախադեպ սխրանքի ու խիզախության:

Խոր դիտողականությամբ, սուր սարկազմով ու պատկերավորման-արտահայտչական միջոցների համադրմամբ գրողը ստեղծել է մերօրյա ազգային, քաղաքական, ռազմական իրավիճակը ներկայացնող գեղարվեստական ուշագրավ գործ:

Վերջերս «Ազատ Արցախ», «Գրական թերթ» պարբերականներում տպագրվել է Վարդան Հակոբյանի «Կենդանի պատ» պոեմը, որը նվիրված է արցախյան քառօրյա պատերազմի նահատակներին: Այն գրվել է ապրիլյան քառօրյա պատերազմի անմիջական ու թարմ տպավորությունների տակ և ընդգրկում է ինչպես պատերազմական իրավիճակը ներկայացնող դրվագներ, այնպես էլ արձարծում է ազգային, քաղաքական, սոցիալական և այլ հարցեր:

Վ. Հակոբյանն այն պոետներից է, ով ստեղծագործում է, ինչպես ասում են, մատր ժամանակի զարկերակի վրա: Իսկ երբ վտանգվում է հայրենի երկրի խաղաղությունը, նրա գրիչը դառնում է ավելի սուր, ձայնը՝ հուժկու: Լինելով արցախյան ազատագրական պայքարի ակտիվ մարտիկներից մեկը՝ նա գեղարվեստական ուրույն մարմնավորումների մեջ է ներկայացնում Արցախի ճակատագրին առնչվող յուրաքանչյուր երևույթ և իրադարձություն: Այդ ամենը նա անում է երկրի աշխուրջ զավակի ու դպիրի նվիրումով, ներքին մղումով. «Իսկ Մայակովսկին կամ Ուիթմենը որտեղից իմանան, թե ինչ երանություն է չճանաչված երկրի քաղաքացի, առավել ևս՝ բանաստեղծ լինելը»¹: Ավելացնենք՝ մարտիկ-բանաստեղծ լինելը: Եվ պատահական չէ, որ Վ.Հակոբյանը որպես պոետի բնաբան, ընտրել է Ե. Չարենցի հետևյալ երկտողը. «Տասնհինգ թվի վերջերին--/Արթնացա ... զորքերի շարքում»²: Հեղինակը՝ դիմելով Չարենցին ու նրա ոճական միջոցներին, առաջին հերթին շեշտում է հայոց պատմության ողբերգական էջերի կրկնությունը, մեր ազգային պայքարի աննկուն ոգին ու ժողովրդի հավերժությունը՝ նեո ոսոխի ցեղասպան ոճիրների ընդհանուր ֆոնի վրա: Սա այն իրադրությունն է, որ ինքն է մարտիկ-բանաստեղծին(լինի երեկ, թե այսօր, հայ, թե համաշխարհային իրականության մեջ) հուշում բառերը՝ կտրուկ, դիպուկ, կես տոնից հասկացվող, այդպես թեժ կռվի պահին մի հայացքից իրար հասկանում են զինվորները: Եվ տողը կրակում է ամեն մի հատիկ բառով.

Հայոց ապրիլի

1-ը

դարձյալ սկսվեց

ապրիլի

24-ով³:

Յուրաքանչյուր բառ բովանդակության մեջ բեռ է վերցնում իր վրա՝ խոսքը հեռու պահելով, ինչպես Նալբանդյանն է ասում՝ «արվեստական թույնից», էժան զգացմունքայնությունից՝ առավել խորություն և լրջություն հաղորդելով ասելիքին:

Պոեմը քնարաէպիկական է: Մեր ժողովրդի միասնականության ու անպարտ ոգու շնորհիվ թշնամին ջախջախիչ պարտություն է կրում: Հայ զինվորը իր կյանքի գնով ետ է շարտում բարբարոս թշնամուն՝ անառիկ պահելով մեր երկրի սահմանները:

Պոեմը ժանրային ձևի առումով նորույթ է Վ. Հակոբյանի պոեզիայում: Հեղինակը փորձում է աշխարհի ուշադրությունը սևեռել մեր տարածաշրջանում տիրող պատերազմական իրավիճակի վրա: Աղբբեջանի կողմից հրադադարի պայմանավորվածության խախտումներն արդեն խրոնիկ բնույթ են կրում: Կրկին հայությունը կանգնել է լինել-չլինելու խնդրի առաջ: Եվ բանաստեղծը վավերագրում է ողջ եղելությունը՝ գեղարվեստական հետաքրքիր հնարքների ու արտահայտչական հարուստ միջոցների համադրմամբ:

Խորհրդանշական է պոեմի սկիզբը: Դիմելով հայոց ոգու անմահ կրողներին՝ Վարուժան, Անդրանիկ, Չարենց, Նժդեհ, Սիամանթո, Մոնթե, Եղեռնի զոհերին, համայն աշխարհի մարդկությանը՝ կոչնակ է հնչեցնում, ձգում է ասես հավատի բոլոր բերդ-եկեղեցիների զանգարեղերը՝ սթափության հորդորներով: Անթեյի պես հողից նոր ուժ առած պոետի բառը

¹ Հակոբյան Վ., Երկեր, հատոր Բ, «Դիզակ Պլյուս» հրատարակչություն, Ստեփանակերտ, 2007, էջ 296:

² Չարենց Ե., Ընտիր երկեր, «Նաիրի» հրատարակչություն, Երևան, 1997, էջ 66:

³ Գրական թերթ, թիվ 18, 3 հունիսի, 2016թ.:

դառնում է զենք: Եվ այստեղ կրկին պատմության խորհուրդն է մարմնավորում բանաստեղծը՝ Նոյի ժառանգ Առանի անպարտելիության մեջ ներկայանալով նորովի. «Ես եմ՝ Արցախցի մի պոետ, մի նոր Առան, ձեր խոսքի տեր ու ծառան»¹: Գրողն, այսպիսով, մարդասիրական իր խոսքն է ուղղում աշխարհին, նրա ուշադրությունը հրավիրելով հայ ժողովրդին սպառնացող արհավիրքների վրա: Բանաստեղծը կամրջում է հայրենիքի անցյալը ներկային: Եվ դա անում է նպատակադրված: Հարյուր տարի հետո ազերին՝ «քոչվոր թուրքիո քոչվոր պոչը», ելավ իր՝ մեծ Թուրան ստեղծելու վաղեմի ծրագիրն իրագործելու:

Հովանավորվելով Թուրքիայի կողմից՝ Ադրբեջանը մեծ քանակով զենք է գնել նաև մեր դաշնակից Ռուսաստանից, գերժամանակակից զենքեր՝ Իսրայելից: Այստեղ ակնհայտ է գրողի վրդովմունքը: Նա ամբողջովին ընդունում է Դոստոևսկու, բայց ոչ երբեք Ռոգոզինի Ռուսաստանը: Եվ պոետն իր խոսքը թախծոտ իրոնիայով ուղղում է Դոստոևսկուն՝ դրանով իսկ ցույց տալիս («Բա՞, Ֆեոդոր Միխայլովիչ»), որ Ռուսաստանը զենք վաճառելով Ադրբեջանին, ոչ միայն անտեսում է իր դաշնակից Հայաստանի, այլ հենց իր՝ Ռուսաստանի շահերը, մարդկության ու մարդկայնության շահերը, քանի որ թուրքը բոլոր ժամանակներում մնում է նույն նենգ ու դավադիր թուրքը: Ահա Դոստոևսկու խոսքը («Կարամազով եղբայրներ»): «Իսկ այդ թուրքերը, ի միջի այլոց, հեշտասիրությամբ տանջել են նաև երեխաներին, մոր արգանդից դաշույնով կտրել-հանելուց սկսած մինչև ծծկեր երեխաներին վեր նետելը և սվինի ծայրով բռնելը այն էլ մոր աչքերի առաջ: Հենց բուն հեշտանքն էլ մոր աչքերի առաջ անելն էր: Բայց ահա այսպիսի մի տեսարան հատկապես հետաքրքրել է ինձ: Պատկերացրու. ծծկեր մանկիկը դողահար մոր ձեռքերին, շուրջը ներխուժած թուրքեր: Նրանք մի զվարճալի խաղ են սկսել. փայփայում են փոքրիկին, ծիծաղում են, որպեսզի նրան էլ ծիծաղեցնեն, և հաջողում են, մանկիկը ծիծաղում է: Այդ բոլորին թուրքը նրա վրա ատրճանակ է ուղղում դեմքից չորս մատնաչափ հեռավորությամբ: Մանկիկը ուրախ ծլվում է, թաթիկները երկարում, որ բռնի ատրճանակը, և արտիստը հանկարծ չրթացնում է բլթակը ուղիղ նրա երեսին, ջախջախում նրա գլուխը... Արվեստ է, այնպես չէ: Ի դեպ, ասում են, որ թուրքերը քաղցրավենիք շատ են սիրում»²:

Եվ բառերը, ասես, շիկանում են բանաստեղծի տողերում.

Եկավ ոսի տանկով
(բա՞, Ֆեոդոր
Միխայլովիչ),
«բեզպիլոտնիկներով»
Իսրայելի
(դավը հասցեն
չի փոխել էլի)
եկավ
թուր ու թվանքով,
նռնակով,
Բաքվի
նավթային
բանկով,
15 թվի հանգով,
եկավ՝ ավերով,
ավարով
արյան ծովերով,
մեծ թուրանի

¹ Նույն տեղում:

² Դոստոևսկի Ֆ. Մ., Կարամազով եղբայրներ, «Մովետական գրող» հրատարակչություն, Երևան, 1983, էջ 337:

հովերով՝

Գրողը համոզիչ գույներով, սպանիչ սարկազմով է ներկայացնում ազերի ասկյարների կերպարը՝ տմարդի, վախկոտ, թույլ, ստորաքարշ, բայց և, զարմանալիորեն, ինքնագոհ: Ասկյարին թվում է, թե ռեմբոյական զգեստներ ու զենքեր կրելով, ինքն էլ Ռեմբո է դառնում... Իսկ զենքը վտանգավոր է, երբ թույլի ձեռքն է ընկնում: Թուրք-ասկյարները, ինչպես հեղինակն է բնորոշում՝ «նեո ռեմբոները» կամ «իսլամիստական, մուջահեդիստական, օձ-կարիճների բյուր վտառները», հարձակվել են հայոց շենքերի վրա գիշերվա կեսին, թաքուն, ծպտված: Բանաստեղծը այստեղ ահագանգում է թշնամու ծրագրերի մասին: Մանավանդ, որ նրա գործերի շարքերում մեծ թիվ են կազմում «Իսլամիստական պետություն» խմբավորման ահաբեկիչները: Նրանց ձեռագիրը նույնն է, ինչ ազերիներինը: Սովոր են ավերել տարբեր ազգերի մշակութային արժեքներ, գրավել հողատարածքներ ուրիշ տերություններից և ստեղծել «նոր» պետություն: Միթե այդպես չէ կազմավորվել հենց ինքը՝ Թուրքիան, որն այսօր անգամ ՆԱՏՕ-ի անդամ է:

Հեղինակը բավականին դիպուկ ու պատկերավոր է նկարագրում թշնամուն՝ արտահայտելով նաև իր արհամարհական վերաբերմունքը, որն ակներև է.

Գայլի գորշ
գարշանքով,
նեխանքով,
գիշերաբոգի
աճապարանքով
եկավ,
զենքը՝
դողացող ձեռքին...²

Մեր պատմության ընթացքում մենք համոզվել ենք, որ թուրքն իր գործելակերպն ու պայքարի ոճը չի փոխում: Նա հարյուր տարի առաջ և այսօր էլ նույն վայրագ ու զագանաբարո տականքն է. որտեղ ոտք է դնում թուրքը, այնտեղ ավերվածություններ են լինում, մահ ու ավեր: Աշխարհահռչակ Վիկտոր Հյուգոն թուրքի պատճառած սարսափները ներկայացնելու համար ընդամենը գրում է մի քանի բառ. «Այստեղով անցել է թուրքը»³: Եվ դրանով ամեն ինչ ասվում է: Թուրքի կերպարն ամբողջականացնող ամենաբնութագրական գիծն է, որը չի վրիպում նրան «անդրադարձող» և ոչ մի գրչից: Ավերն ու արյունը, թալանը բնորոշ են թուրքին, դրանք նրա էության գլխավոր եզրույթներն են: Այդ են վկայում նաև Թալիշի, Մասադիսի դեպքերը.

Որտեղ եղել են
ազերիները,
ավեր է այնտեղ,
տուն լինի,
թե հանդ,
ճանապարհ,
թե արտ,
ուր որ մտել են,
մարդկանց
գլխատել.
մարդկանց
հոշոտել

¹ Գրական թերթ, թիվ 18, 3 հունիսի, 2016թ.:

² Նույն տեղում:

³ Chekhov.am:

ու

խոշտանգել են¹:

Կրկին Արցախը դարձավ աշխարհի ամենաթեժ կետը: Արցախցին ելավ պաշտպանելու իր հայրենի հողը և այդ հողի վրա ազատ ու անկախ ապրելու իր իրավունքը: Հայր միայն ու միայն խաղաղություն է տենչում: Մեր ժողովուրդը մաքառումների դժվարին ճանապարհ է անցել՝ մշտապես պայքարելով իր գոյության, ազատության համար՝ կրելով բազմաթիվ կորուստներ ու զրկանքներ: Սակայն, չնայած այդ ամենին, նա շարունակում է տոկալ, դիմակայել ու պատվով հաղթահարել բոլոր տեսակի մարտահրավերները շնորհիվ իր ազգային մտածողության ու բնավորության անփոփոխ էության (սուբստանց) բարձր որակների՝ ուժեղ կամքի, ազատատենչ հոգու, ազգային արժանապատվության, անկոտրուն ոգու: Մեր ազգի գերերևութականությունը, թերևս, հենց այս որակների պահպանման մեջ է: Եվ հեղինակը կատարում է գեղարվեստական խորն ընդհանրացում. «Թե թշնամիդ թուրք է, զգուշացիր ոչ թե պատերազմից, այլ խաղաղությունից»²: Այս տողերի մեջ ազերիների ամբողջ «քաղաքականությունն է» ի ցույց դրվում՝ որպես դաս ու խորհուրդ: Եվ մյուս կարևոր եզրահանգումը, որ կատարում է հեղինակը, պակաս իմաստություն չի պարունակում իր մեջ՝ սերունդներին պատգամելով ինքն իր ուժին ապավինելու ճշմարտությանը. «Արցախը սակայն Արցախ է մնում՝ իր ուժը միայն տեսնելով իր մեջ: Արցախի համար մնացածը «պընգըլ է, հեչ»³: Գրողի ելակետը սկզբունքային է, և հենց դրանով է, որ ամբողջանում է «տասնութ-քսան» տարեկան մեր զինվորի կերպարը, զինվոր, որ ներկայացնում է ոչ միայն «հայոց աննկուն աշխարհը», այլ նաև «ազգի հանճարը»:

Ազգային ոգու անպարտելիությունն է ընկած պոեմի հիմքում, որը մեր քաջ հայորդիներին մղել է աննախադեպ սխրանքի ու խիզախության: Այս առումով, հիրավի «Կենդանի պատեր» հերոսապատում է: Նկատենք, Վարդան Հակոբյանի հայրենասիրական պոեզիայի հիմնական շեշտադրությունը ազգային ոգու գաղափարն է, այն մշտապես արտահայտվել է նրա բանաստեղծություններում, պոեմներում: Ժամանակին հետաքրքիր դիտարկում է կատարել անվանի գրականագետ Սևակ Արզումանյանը. «Իմ համոզմամբ, ավանդույթներից ամենագլխավորն ազգային ոգու պահպանման գեղագիտական սկզբունքն է, որը Վարդան Հակոբյանի պոեզիային տալիս է առանձնակի փայլ ու հմայք: Այս առումով նա իր սերնդակիցների մեջ չունի հավասարը, իսկ դա այն չափանիշն է, որով բանաստեղծը երկարակեցություն է ապահովում իր համար մայրենի գրականության անդաստանում»⁴:

Պոեմում հեղինակը հայ ժողովրդի փրկությունը տեսնում է սպառազինվելու և միաբանվելու մեջ, նա հնչեցնում է զենքի ու միասնականության կոչնակները, որովհետև միայն զենքով կլինի հայի փրկությունը.

-Ելեք, Արցախ,

Հայաստան,

Սփյուռք,

Զենքով ելեք⁵:

Այստեղ բանաստեղծը միաբանված պայքարի կոչ է հղում ոչ միայն Արցախին ու Հայաստանին, այլև ամբողջ աշխարհով մեկ սփռված հայությանը: Ինչպես հեղինակն է բնորոշում. «Ինքն իր վաղվան զինվորյալն է հայոց աշխարհը»:

¹ Գրական թերթ, թիվ 18, 3 հունիսի, 2016թ.:

² Նույն տեղում:

³ Նույն տեղում:

⁴ Մոդոմոնյան Ս., Տաճարի ճանապարհին կամ մենարանի ուխտավորը, «Վաչագան Բարեպաշտ» հրատարակչություն, Ստեփանակերտ, 2007, էջ 13:

⁵ Գրական թերթ, թիվ 18, 3 հունիսի, 2016թ.:

Հերոսապատումի մեջ հեղինակը վարպետորեն է կիրառում հայ նշանավոր գորականների, գրողների, ազգային-ազատագրական պայքարի խոշոր գործիչների անունների իմաստային կրկնությունը, որը զգալիորեն նպաստում է խոսքի ներքին դինամիզմին, սյուժեն դարձնում առավել հարուստ՝ պահպանելով գեղարվեստական խոսքի ազդեցության ներուժն ու բովանդակային լարումը: Տեղն է հիշելու Էլիոթի խոսքը՝ պոեզիան պիտի միշտ ազդի կյանքի վրա¹: Գեղագետ Վ.Հակոբյանի մտածողական դաշտում ընգծված նոր երանգներով է դրսևորվում նրա անհատականացված և ուրույն ոճը, որը և իր հերթին ավելի խորքային է դարձնում ասելիքը՝ ընթերցողին հնարավորություն տալով անսխալ բացելու բառակոդավորման հակոբյանական արվեստի «գաղտնիքը»:

Ու նրանց մեջ
դուք էիք,
Վարուժան,
Անդրանիկ,
Չարենց,
Նժդեհ,
Սիամանթո,
Մոնթե,
ձեր ոգին էր
անհաղթ
ու
մեծ...²

Վարդան Հակոբյանի պոեմում, բնականաբար, «գործում է» պատերազմական ծանր դրաման. գոհեր է տալիս երկիրը, անդառնալի կորուստներ կրում, «տասնութ-քսան տարեկան մեր տղաները» իրենց երազները պահ են տալիս հայրենյաց հողին՝ հավերժ վերընձյուղվելու, ազգին խաղաղության մեջ տեսնելու բաղձանքով: Ենիշերը, չի դիմանում «մեր տղորանց հզոր բազկին»: Մեր տղաները դառնում են կենդանի պատ՝ իրենց արյամբ պաշտպանելով հայրենիքը.

Ազերին բախվեց
պատին՝
ընկավ,
ազերին բախվեց
պատին՝
հանգավ...³

Քսանմեկերորդ դարի հայ զինվորի կերպարը պոեմում ներկայացվում է մեր ժողովրդի նվիրական հատկանիշներով ու ասպետական գծերով: Այդ նրա բացառիկ սխազործության, անձնվիրության ու հերոսականության շնորհիվ փրկվեց հայրենիքը: Հեղինակը փառաբանում է մեր «ազնվագարմ, դավթակորով, դուրսագնական քաջերին», ովքեր խիզախեցին հանուն Արցախի լինելիության: Մեր խիզախ, անվեհեր զինվորները՝ «հարյուր արծիվ, հարյուր հերոս, հայոց երկնում՝ մի-մի փարոս» ձուլվեցին հայոց «մեծաց դասակին»:

¹ Թոմաս Ս. Էլիոթ, Մեռյալ երկիրը, «Ապոլոն» հրատարակչություն, Երևան, 1991, էջ 124:

² Գրական թերթ, թիվ 18, 3 հունիսի, 2016թ.:

³ Նույն տեղում:

Բավականին խորը և ոգեցունց վիճակ է պատկերված պոեմի վերջում: Հեղինակը տեղադրել է նահատակված զինվորների վերջին խոսքերը, որոնք հուզմունք, ցավ ու հպարտություն են պատճառում ընթերցողին, մանավանդ, որ դրանք իրական են և բանաստեղծը բառացի մեջբերել է: Բացառիկ հերոսություն են դրսևորել՝ Ռոբերտ Աբաջյանը, Արմենակ Ուրֆանյանը, Քյարամ Սլոյանը, Սարգիս Մահակյանը, Մասուն Մկրտչյանը, Միշա Աղաջանյանը, Ռոբերտ Աբրահամյանը, Վլադիմիր Նարինյանը և էլի շատ շատերը:

Գրողն, իրական դեպքերի ու երևույթների հիման վրա ստեղծել է գեղարվեստական բարձրարժեք մի գործ՝ հավաստի ու դիպուկ բնորոշումներով, լեզվառճական տարբեր հնարանքներով:

Հեղինակը պոեմում դիմել է պատկերավորման-արտահայտչական բազմազան միջոցների՝ մակդիր, համեմատություն, փոխաբերություն, հարակրկնություն, նվազաբերություն, հեզնանք, օտարաբանություն, ժողովրդախոսակցական բառեր, ոճական հնարանքներ և այլն, որոնց շնորհիվ խոսքը առավել արտահայտիչ է ու համոզիչ: Բերենք օրինակներ, այսպես՝ մակդիրներ են. Մութ մեղքեր, անականջ աշխարհ, նեո ռիմակ, արյան ծովեր, օձ-կարիճների բյուր վտառներ, շեյթանագործ համշարի, կրկնակի թուրք, երկնային քույր, հրեղեն տեսիլ ե այլն: Համեմատություններ են. «Եկավ որպես որդնած ճահիճներից փշոդ բուքը, նա ինքը-թուրքը», «Բառերդ նուրբ, ճկուն են, գրողը տանի, ձգվում են՝ ինչպես գեշի մերկ իրանը գրկած ռեզին, տաք, բոնկուն են՝ հանց էժանացված նավթ կամ բենզին», «Եվ գիտեն տղերքը, գիտեն, անշուշտ՝ որպես հայոց բեղուն հողի ոսկեղեն հունտ», «Արցախի սրտում՝ աստղի պես ծագող, հառնում են մեկ-մեկ հերոսները մեր՝ խիզախ, անվեհեր, ամեն մեկը՝ մի արեգակ, ամեն մեկը՝ մի աշխարհ»:

Պետք է ասել, որ Հակոբյանի պոեզիան աչքի է ընկնում փոխաբերությունների լայն ու հարուստ գործածումներով, որոնցից յուրաքանչյուրն իր խորհուրդն ու ասելիքն ունի: Հիրավի, մետաֆորը Հակոբյանի համար դարձել է աշխարհվելու ձև: Հիշենք, հույն փիլիսոփա Արիստոտելին, ով իր «Պոետիկայում», հանգամանորեն անդրադառնալով մետաֆորի գեղագիտությանը, կարևոր է համարել մետաֆորներից օգտվելը, քանի որ, ըստ նրա. «Պոետիկայի բոլոր գեղեցկություններից միայն դա է, որ սովորել չի կարելի: Այն իսկական տաղանդի նշան է, քանի որ գտնել բնական մետաֆորներ, նշանակում է կարողանալ բնության մեջ նկատել առարկաների նմանությունը»¹:

Ինքնատիպ ու անընդգրկելի է Հակոբյանի մտածողությունը:

«Կենդանի պատ» պոեմը հարուստ է ինչպես բառային, այնպես էլ շարահյուսական հարակրկնություններով: Ինքնօրինակ ու հետաքրքիր պատկեր է ներկայացնում գրողը նվազաբերական հակիրճ խոսքի մեջ. «Կեռ լուսինը կոնատակին» և այլն:

Պետք է շեշտել, որ հեզնանքը գրողի ոճական հնարանքներից է և մեծ տեղ ունի այս պոեմում, մանավանդ, թշնամուն բնութագրելիս այն վերածվում է սարկազմի.. «Եկավ, եկավ՝ ասկյարներին վագրագուլեր հագցրած, մութ ու սմբած ճակատներին, քամակներին ռեմբոյական նախշ ու նշան թքած-կպցրած, կապկահորանց պոչիկները խիստ խնամքով թաքցրած, կովի ահից՝ շավարները թաց», «Իսկ այնտեղ՝ Բաքվում, «իմաստուն, գյոզալ» մտքերի, հոխորտուն, «օզան» կրքերի «սայլուտ» է ու «շաբաշ»... Որպես դեռ դար չբոլորած Ազերբայջանի բազմադարյա «գարդաշ», չունեցած բեղերը սուլթանավարի ոլորած Ռոզոզինը, ահա, այսպես է կրակել՝ պարպելով խավիարից կուշտ «մագազինը», «Ու «հաշտարար» պահը եկավ, կողքից կախ՝ մուրացողի մախաղ ու մաղ, մաղի տակ՝ ծպտված և-ը, ինքը՝ Ալինը, «բեզալիտոնիկի պիլոտնիկը» Մի ճապկե մահակ է իջնում ինքն իր մեզից հոտ առած քթին իշու» :

¹ Արիստոտել, Պոետիկա, Հայպետհրատ, Երևան, 1955, էջ 195:

Այստեղ ես ուզում եմ ընդգծել նաև Վարդան Հակոբյանի արցախյան բարբառից հմտորեն օգտվելու («պընգըլ», «ճապկե», «իշտահին՝ քացախ») դրանք գրական գործի մեջ, ըստ անհրաժեշտության, հելուգելու և, դրանով իսկ, կերպարային ընդհանրացումների հասնելու կարողությունների մասին:

Հեղինակը խոսքին անմիջականություն ու պատկերավորություն հաղորդելու նպատակով օգտագործել է մի շարք օտարաբանություններ, այսպես՝ բեզպիլոտնիկ, անգյուման, օզան, սայլուտ, շաբաշ, մագագին, էրմանի, կազիրոկ, մախմուր, իշտահ և այլն:

Պոմում հանդիպում ենք հետաքրքիր բառակերտումների՝ ռեմբոյական, կապկահորանց, շեյթանագորք, գիշերաբոգ, սուլթանավարի, թրքափամփուշտ, նավթաբանկ, կայծակնաթել և այլն:

Խոր դիտողունակությամբ, սուր սարկազմով ու պատկերավորման-արտահայտչական միջոցների համադրմամբ Վ. Հակոբյան ստեղծել է մերօրյա ազգային, քաղաքական, ռազմական իրավիճակն ներկայացնող գեղարվեստական ուշագրավ գործ:

Տեղեկություններ հեղինակի մասին.

Ամալյա Գրիգորյան– Բանասիրական գիտությունների թեկնածու

Հոդվածը տպագրության է նրաշխարհում խմբագրական կոլեգիայի անդամ, ք.գ.դ. Ս.Ա. Խանյանը: